

TARİHSEL ROMANDAN ÖRNEKLER: "TURGUT REİS" VE "EGYPTIENNE"

THE EXAMPLES OF HISTORICAL NOVEL: "TURGUT REİS" AND "EGYPTIENNE"

Ece YASSİTEPE AYYILDIZ

Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, eyassitepe@ankara.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın ana konusunu, Halikarnas Balıkcısı adıyla bilinen Cevat Şakir'in "Turgut Reis" ve Mısır asıllı yazar Gilbert Sinoué'nin "L'Egyptienne" adlı eserlerini tarihsel roman olgusu üzerinden incelemesi oluşturmaktadır. Söz konusu yazarlar, bu eserleri XX. yüzyılda kaleme almış olmakla birlikte, her iki yazar da, kendi geçmişlerinin temelini oluşturan mekânlara eserlerinde vurgu yaparlarken, mekânların önemini de gerçekte var olmuş ya da kurgusal kişiler ile kurgusal olmayan, gerçekten yaşanmış olaylara dayanan bir tarih kesiti aracılığıyla bizlere sunmuşlardır. Çalışmamızın temel noktası, tarihsel roman yaklaşımına ek olarak, her iki romanda da ortak kabul ettiğimiz "güç" imgesi ve bu imgenin eserler ile başkahramanlara yansımalarıdır. Ayrıca, bu "güç" imgesini ile birlikte, gerçeklik ve kurgusal olay örgüsü, mekân ve zaman kavramları açısından ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı, Cevat Şakir'in "Turgut Reis" ve Mısır asıllı yazar Gilbert Sinoué'nin "L'Egyptienne" adlı eserlerden yola çıkarak, yazarların tarihsel roman kavramına yaklaşımını, genel bir çerçevede tarih ve edebiyat arasındaki ilişkiye bakışlarını ve edebiyat aracılığı ile tarihin yeniden yorumlanmasına ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktır.

Abstract

The main aim of this study is to analyze the works of "Turgut Reis" of Cevat Şakir, known as Halikarnas Balıkcısı, and "L'Egyptienne" of Egyptian writer Gilbert Sinoué, through the concept of historical novel. The authors have written these works in XXth century and emphasized the places in their works which are the basis of their own past. They have presented the importance of places to us through a historical section based on actual events that actually occurred in a fictional or non fictional world. In addition to the historical novel approach, the main point of our work is the "power" image that can be seen in both romans, and the reflection of this image in the works. In addition to this "power" image, along with the concept of reality and fictional style, were analyzed the concept of time and space. The aim of this article is to study "L'Egyptienne" of the Egyptian writer Gilbert Sinoué and "Turgut Reis" by Cevat Şakir through the historical novel concept, to emphasize the relationship between history and literature in a general framework, and to the reinterpretation of history through literature.

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 5 Aralık 2017
Kabul edildiği tarih: 13 Aralık 2017
Yayınlanma tarihi: 27 Aralık 2017

Article Info

Date submitted: 5 December 2017
Date accepted: 13 December 2017
Date published: 27 December 2017

Anahtar sözcükler

Tarihsel Roman; Halikarnas Balıkcısı; Gilbert Sinoué'

Keywords

Historical Novel; Halikarnas Balıkcısı; Gilbert Sinoué'

DOI: 10.1501/Dtcfder_0000001574

1) Giriş

Jean Jacques Rousseau, "L'Histoire est un grand miroir où l'on se voit tout entier" "Tarih kendimizi bütünüyle gördüğümüz büyük bir aynadır" der. Nitekim, tarihin, tarihsel olayların ve geçmişin bugün ile geleceğe yön vermesi bu sözü doğrular niteliktedir. Dolayısıyla, tarih incelemesi sadece tarihçilere ait bir olgu değil, aynı zamanda edebiyatçıların da ele alabileceği bir konu olmuştur. Ancak, edebiyatçılar, tarihi tarihçilerin gözünden değil, gerçek tarihsel yapıya kurguyu da ekleyerek, diğer bir deyişle tarihi kurgulayarak bir edebiyat eseri haline getirir. "Konularını geçmişten, tarihsel olay ve kişilerden alan roman türüne "tarihsel roman" denir. Avrupa'da modern anlamda tarihsel romanlar XIX. yüzyılın ilk yarısında romantik milliyetçilik akımı ile ilişkili olarak ortaya çıkmaya başlar" (Özekin 2.) Bu nedenle, tarihsel roman türü özellikle XX. ve XXI. yüzyıllarda ön plana çıkmaktadır.

Tarihsel roman, “yaşanmış bir gerçekliği, kurgulanmış gerçeklik süzgecinden geçirerek yeniden sunmak” (Tilbe ve Civelek 86) olarak tanımlanabilir. Bunun en büyük sebeplerinden biri, yazarların yaşadıkları ya da gözlemledikleri toplumsal değişimlerle birlikte hem bireyin hem toplumun yaşadığı kimlik sorunsalıdır. Bu bağlamda yazar da, içinde yaşadığı toplumun bir parçası olduğuna göre, kimlik sorunsalından ayrı düşünülemez. Bu nedenle, yazarların, gerçek ya da kurgusal karakterlerin ait oldukları mekândan bir nevi kaçış ve kimlik arayışları içerisinde olmaları da tarihsel romanın bir parçası olmuştur.

Bu çalışmada, Halikarnas Balıkcısı adıyla bilinen Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın, "Turgut Reis" ve Mısır asıllı Gilbert Sinoué'nin "L'Egyptienne" adlı eserlerini tarihsel roman olgusu üzerinden incelemeye çalışacağız. Yazarlarımız, bu eserleri XX. yüzyılda kaleme almışlardır. Her iki yazar da, kendi geçmişlerinin temelini oluşturan mekânlara eserlerinde vurgu yaparlarken, söz konusu mekânların önemini de gerçekte var olmuş ya da kurgusal kişiler ile kurgusal olmayan, gerçekten yaşanmış olaylara dayanan bir tarih kesiti aracılığıyla anlatmışlardır. Çalışmamızın temel noktası her iki romanda da ortak kabul ettiğimiz "güç" imgesidir. Ancak bu "güç" imgesini ele almadan önce, gerçeklik ve kurgusallığı ele almak yerinde olacaktır.

Halikarnas Balıkcısı'nın hayat hikâyesine bakacak olursak, “Turgut Reis” adlı romanını neden yazdığı da ortaya çıkacaktır: Kendisi, denizci olmak ister. Ancak, ailesinin isteği üzerine Oxford Üniversitesi'ne gönderilir ve burada tarih üzerine eğitim alır. Türkiye'ye döndüğünde ise, gazetelerde yazmaya, karikatür çizmeye başlar. Ancak yazıları ve çizimleri nedeniyle Bodrum'a sürgün edilir, ancak o, burayı bir sürgün bölgesi olarak değil, hayatına yön verecek bir yaşam yeri haline dönüştürür. Bodrum'un Karia çağındaki isminden etkilenerek, Halikarnas Balıkcısı takma adını kullanır. Halikarnas Balıkcısı, Mavi Anadolu ve Orta Asya kültürlerini birleştirirken, aynı zamanda Yunan Mitolojisi ve Hitit Mitolojisi'ni de eserlerine yansıtır. Bir yazar olarak yaşadığı coğrafyanın, Anadolu'nun, Akdeniz'in kültürünü eserlerinde vurgular. Onun için, kültürde sınır yoktur. Nitekim, her yazarın anlatımlarının temelini oluşturan, bir kişisel olaylar ve deneyimler dizisi mevcuttur. Bu bireysel deneyimler bir yandan kendi bireysel tarihini ve hikâyesini anlatırken, diğer yandan toplumun ve genel olarak da içinde yaşanan tarihin birer yansımasıdır.

Halikarnas Balıkçısı gibi, Gilbert Sinoué de Akdeniz coğrafyasında yaşamış bir yazardır. Ona göre Mısır'ın kültürel yapısı, muhteşem bir uyum içindedir, çünkü tarihsel açıdan bakıldığında, Mısır büyük bir uygarlık olarak karşımıza çıkar: Firavunlar, bugün dünyanın yedinci harikası sayılan piramitler, mimariye, sanata ve bilime yaptıkları katkılar gibi önemli tarihsel noktalar Mısır'ın uygarlık tarihindeki yeri ve önemini vurgular. Görüldüğü gibi, yazarlarımız kendi geçmişlerinden, doğum yerleri ya da yaşadıkları yerleri eserlerine yansıtırlar. Mekânların yansıtılmasını, kimlik sorunsalı ile birlikte düşünürüz.

Diğer yandan, tarihsel romanın farklı bir boyutu da, kurgusal dünya, kurgusal kişiler, bu kişilerin etrafında dönen kurgusal olaylar ve bu olayların yaşandığı kurgusal mekânlardır. Gündelik hayattan kareler, tarihsel kahramanların ve kurgusal kahramanların günlük aktiviteleri, duygusal yönleri, kısacası iç dünyası da tarihsel romanda oldukça belirgindir. Dolayısıyla, tarihsel romanda kurgusal olan ve gerçek olan bir aradadır. Bu sebeple, denebilir ki bir tarihsel romanda "bireyin tarihi" (intrigue individuelle) ve "toplumun tarihi" (intrigue collective) bir aradadır.

Tarihsel romanda önemli bir yer tutan bir diğer nokta da, yolculuk ögesidir. Bu nedenle, yolculuk ögesi kişilerin kimlik bunalımdan kaçışı, kendi gerçekliğinden ve dış dünyadan uzaklaşıp iç dünyasına dönmesi için bir araç olarak görülür.

Bu belirleyici noktalara istinaden, çalışmamızı tarihsel roman çerçevesinde dört ana başlıkta ele alacağız: Zaman, Olay Örgüsü, Kişiler, Mekân. Çalışmamızda yer alan bu dört başlık bize tarihsel romanın nasıl okunacağı doğrultusunda bilgi verirken, söz konusu başlıkların içinde gerçek/kurgusal karşıtlığı da dikkatimizi çekmektedir: Örneğin, zaman ve mekânın kurgusallık içinde değil, gerçek olması gerekmektedir. Özellikle zaman, gerçek tarihi yansıtmalıdır, tarihsel romanın en büyük özelliği olayların gerçek zamanın içinde geçmesidir. Mekân, tarihsel romanda coğrafi yer isimlerinden yaşanılan eve kadar, insanın içinde bulunduğu her alan mekân olarak değerlendirilir. Ancak, olay örgüsü ve kişiler gerçek ve/veya kurgusal olabilir. Bunun en önemli sebebi ise, sadece tarihte yaşamış gerçek kişilerden ya da olaylardan oluşan bir roman değil, romanın roman olmasını sağlayacak olan kurgusal (fictif) ögenin de yer almasıdır. Aksi takdirde, kurgusal yönün eksik kalmasıyla tarihsel roman, sadece tarihi bir inceleme olarak kalacaktır. Nitekim Lukacs'ın "Tarihsel Roman" adlı eserinde de belirttiği üzere "*O halde tarihsel romanda söz konusu olan şey büyük tarihsel olayların yeniden anlatılması değil, bu olaylarda rol oynamış insanların şürsel olarak diriltilmesidir.*" (Lukacs 50).

2) Zaman Kavramı

Tarihsel olayları ele alan bu iki roman, tarihi, diğer bir deyişle zaman kavramını ele alma açısından farklılıklar gösterir. “L’Egyptienne” adlı eserde hikâye, Ağustos ayının 1790 yılında başlar ve 28 Kasım 1827 tarihinde sona erer. Bu roman, Mısır’ın 37 yıllık tarihine tanıklık eder. Napolyon’un Mısır’a gelmeden önceki Mısır’ın durumunu, Napolyon’un Mısır’da bulunduğu dönemde Mısır’ın durumunu ve Napolyon gittikten sonra Kavalalı Mehmet Ali Paşa’nın yönetimindeki Mısır’ı ele alır: bir başka ifadeyle Mısır’ın üç farklı döneminin bir tanıklığıdır. Dolayısıyla romanda, çizgisel bir ilerleyiş karşımıza çıkar, bu da romanın nasıl bir olay örgüsüne sahip olduğunu okura yansıtır: Bir yandan, bireylerin kendi iç dünyalarını yansıtan olay örgüsü (intrigue individuelle), bir yandan da toplumun o dönemde yaşadığı gerçek siyasi olayların bulunduğu toplumun durumunu anlatan olay örgüsü (intrigue collective). Ancak eser temelde üç farklı dönemi anlatsa da, Mısır’ın genel tarihinden, 1790 yılından önceki durumundan da söz eder: Örneğin, 7. yüzyılda Arapların istilası, 13. yüzyılda Memluklerin istilası ve Kafkas kölelerin Mısır’a getirilmesi, 17. yüzyılda ise Türklerin yani Osmanlıların Mısır’a hâkim olmasından da bahseder. Yazar Mısır’ın 1790’daki durumunu da şöyle özetler: “*Au moment où s’ouvre ce récit, l’autorité de la Porte est tombée en quenouille depuis un demi-siècle. Et les Mamelouks-dix à douze mille hommes-demeurent les véritables maitres du pays.*” (Sinoué 13). Ancak, Turgut Reis’e baktığımızda hikâye, bir ülkenin tarihini değil, bir kahramanının, Turgut Reis’in “Turgutca”nın hikâyesidir. Bu yüzden de “*Turgut Reis*” romanında, *Turgutca’nın çocukluğunun hemen ardından denizlere açılması ve günden güne artan zaferleri, savaşlardaki insanca davranışları, güçlü kişiliği ve zekiliğinin anlatıldığı olaylar dizisi yer almaktadır.*” (Çelik 150.) Zaman kavramı Turgutca karakteri üzerinden okuyucuya sunulur. Ancak bu konuda da kesin bir tarih vermez:

Menteşe (Şimdi Muğla) iline bağlı Sıralovaz Yarımadasının Karabağ köyü uçurumlar üzerinde konmuş bir kartal yuvası gibi idi. O köyde çobanlık eden Veli’nin karısı- boylu poslu bir Türkmen kızıydı- kirmanla yün eğirirken, çocuğu doğuracağını anladı.” [...] “Orada çocuğu doğurdu, yıkadı ve sarıp sarmalayarak sırtına bağladı. Bir katlı pencere vazifesi gören, mazgallı evine dönerek kapının önüne dikildi ve gene yün eğirmeye koyuldu. Çocuğu erkekti. “Büyüyünce çobanlıkta babasına yardımcı dokunur” diye seviniyor ve bir türkü mırıldanıyordu (Halikarnas Balıkcısı 9).

Söz konusu iki örnekte de görüldüğü üzere, tarihsel roman açısından bakıldığında, “L’Egyptienne” eseri bir ülkenin hikâyesine koşturarak bir bireyin hikâyesini sunarken, “Turgut Reis”te önemli olan bireyin tarihidir, buna istinaden tarihsel olarak ülkenin hikâyesi arka planda Turgutca’nın macerasına eşlik eder.

3) Olay Örgüsü (Intrigue)

“Egyptienne” romanında, intrigue individuelle’i inceleyecek olursak, romanın başkahramanının, kurgusal bir karakter olduğunu söyleyebiliriz. Kahramanımız Schéhérazade isimli bir kız çocuğudur. On üç yaşındaki bir kız çocuğunun gözünden kurgusal olaylar ve gerçek hikâyeler bir arada anlatılır: nitekim romanın tarihsel çerçevesini oluşturan bu 37 yıllık süre içerisinde, hem kendisi hem de Mısır büyük değişimlere uğramıştır. Schéhérazade ve bahçıvanlarının oğlu Karim ile yaşadığı aşk bu tarihsel romanın özünü ve olay örgüsünü belirleyecektir. Schéhérazade’in ismi ünlü “Binbir Gece Masalları”ndan esinlenmiştir, bu da tarihsel romanın masalsi yönüne, yazarın Akdeniz kültürüne ve mitolojiye olan merakına işaret eder.

Turgut Reis’te de benzer bir durum söz konusudur: Anlatı içinde anlatı, masal içinde masal kurgusu bulunmaktadır. Turgutca deniz ile kara arasına sıkışıp kalmıştır, babasının çoban olması nedeniyle, baba mesleğini devralması beklenir, ancak Turgutca denize açılmak ve Turgut Reis olarak özgürleşmek ister. Bu duyguların gelişmesinde romanın önemli figürleri Kör Ali ve Tahtabacak’ın anlattığı korsan hikâyeleri de Turgutca’nın geleceğine yön vermektedir. Ancak, Turgutca denize açılıp özgürleşse de birine bağlı olmak istemez, levent olmayı reddeder. O, özgürlüğünü yaşamak, denizlerde kendi egemenliğini kurmak istemiş, başka birine ya da devlete bağlı olmayı reddetmiştir. Bu iki farklı uç arasındaki seçim aşaması onun için bir kimlik bunalımı sorunu yaratmıştır. Tarihsel romanın temel öğelerinden olan kimlik arayışı ve buna bağlı yolculuk düşüncesi de burada yatar:

Levent olmak mı? Turgutca için en dayanılmayacak durum özgürlüğünü kaybetmek, başkalarının keyfine ve iradesine baş eğmektir. Leventlik aklından geçerken çocuk, “Hayır” dermişçesine başını salladı. Köyde mi kalacaktı? İçinden bir ses ona şiddetle “Hayır!” diyordu. Sonradan denizin çağırışını duyuyordu. Bu düşüncelerle sabaha kadar göz yumamadı? Orada bir kayanın üzerinde put gibi duruyordu. Bakışı uzuyor, uzuyor adeta ufukların ötelere girmeye çalışıyordu. Hayatının yolu olsa olsa o açıklıklardaydı (Halikarnas Balıkçısı 45).

Görüldüğü gibi, iki yazar iki farklı tarihsel roman, iki farklı olay örgüsü anlayışı sunmuşlardır. Bir yanda “L’Egyptienne” adlı eserde tarihsel süreç ve tarihi plan olay örgüsüne şekil verirken, diğer yanda “Turgut Reis” ve bireyin tarihe şekil vermesi ve tarihsel olayları yönlendirerek olay örgüsünü şekillendirmesi söz konusudur. Her iki romanda da olay örgülerini, tarihsel süreç ve birey arasındaki ilişki belirler. Bu nedenle tam noktada, her iki romanın da kişilerine kısaca değinmek yerinde olacaktır.

4) Kişiler

Roman kişileri bağlamında bir değerlendirme yapılacak olursa, “Turgut Reis” ve “Egyptienne” romanları arasında önemli farklılıklar mevcuttur. “Turgut Reis”te başkahraman Turgut Reis, “Egyptienne”de ise başkahraman Schérézade’dır. İki romanın temel farkı da burada yatar: Turgut Reis, tarihte yaşamış gerçek bir kişilik, Schéhérazade ise kurgusal bir kişiliktir. Olaylara, ikisinin gözünden bakarız: bir yanda kurmaca bir karakterin bakış açısı varken, diğer yanda gerçek bir tarihi kişilik mevcuttur. Lukacs bahsettiği üzere karakterlerin yapıları aslında tarihsel olayların anlatımlarının bir yansımasıdır. Lukacs’ın sözleriyle “*Görevimiz insanların hangi toplumsal ve insanı güdülülerle düşündüğünü, hissettiğini ve davrandığını tarihsel hakikatte vuku bulduğu şekliyle tecrübe edilebilir hale getirmektir. Şiirsel tasvirin ilk bakışla paradoks gibi görünen, fakat daha sonra tamamen sarih hale gelen yasası şudur. Görünürde önemsiz olaylar, görünürde önemsiz koşullar, eylemin toplumsal ve insanı güdülerinin hissettirilmesine dünya tarihinin büyük, anıtsal dramlarından daha uygundur.*” (Lukacs 50). Nitekim bu açıdan bakıldığında iki yalın karakter Turgut Reis ve Schéhérazade aslında bir tarihin hikâyesidirler. Ayrıca, söz konusu eserlerde kahramanların karakter yapıları, olay örgüsüne de şekil verir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, Turgut Reis, deniz tutkusu olan bir çocuktur, ona anlatılan deniz hikâyeleri ile büyümüş, bu nedenle de denizlere ait olmak istemiştir, kaderine karşı çıkar ve çobanlık yapmayı reddeder. Bu da deniz-dağ arasındaki karşıtlık olarak esere yansır:

Yaş altıya basınca babası baş edemediği koca sürünün keçilerini ona bırakarak koyunlarla deniz kenarına inerdi. Denizde boğulur ya da kıyıya yanaşan haydutlara keçileri de kendisini kaptırır korkusuyla Turgutca’ya deniz kıyısını yasak etmişti. Turgutca sabahleyin erkenden davarcığını, kavalını alır ve dağ başına çıkardı. Bir gün mavilerden bembeyaz bir sıyrılışla çırılçıplak yükselen bir doruk sütununun gölgesine yan geldi (Halikarnas Balıkçısı 29).

Söz konusu alıntıda da görüldüğü üzere, Turgutca için çobanlık, diğer bir deyişle karada yaşama denize karşıt bir imge oluşturur. Kara ve deniz karşıtlığı Turgut Reis'te çocukluktan gelen bir duygunun yansımasıdır: *“Gözleri gene uçan beyaz bulutu aradı. Buğday ovasını da, tarlayı tokadı, kuleyi de, demincek üzerlerinden geçmiş gitmiş bulut gibi geride bırakıp unuttu. Gene kavalını üfledi, kavalının sesinde bir uzaklıklar özlemi vardı. Çocuk o sesteki acıyı duyuyor, fakat o sesin ne istediğini gene de anlayamıyordu.”* (Halikarnas Balıkçısı 30).

Deniz-kara ikilemi (belki de karışıklık) yolculuk kavramında da karşımıza çıkar. Özellikle ünlü Fransız Şair Charles Baudelaire'in "Yolculuk" şiirinde de görüldüğü gibi, yolculuk ile beraber, kişi kendini belli bir mekâna ait hissetmez, bu durum da aidiyetsizliğe yol açar. "Turgut Reis"de bu durum şu cümlelerde göze çarpar:

Ne var ki, bu cennet gibi adaların bağırılarında, cehennem zebanileri gibi haydutları barındırdığını duyuyordu. Turgutca daha çocuktuktu, dünyaya masum gözlerle bakıyordu. Yamyamlar, dev aynaları, yedi haramiler, gülyabaniler hakkında masallar dinleyip, Venedikliler, Cenevizliler, şövalyeler diye masallar duymuştu. Küçük kafasında bunları insandan çok, yedi haramiler, dev aynaları kabilinden garip yaratıklardan sayıyordu (Halikarnas Balıkçısı 31).

Bu anlatım noktasında, masal dünyası ve gerçekçi doğa betimlemesi iç içe girer. Artık kara Turgutca için kaçınılması gereken yerdir. Buradan kurtulmak için bir yelkene ihtiyaç duyar Turgut Reis. Bu kaçış, bir nevi bilinmeze yolculuk, karadaki fırtına ve denizdeki uyum figürlerinde, bir başka ifadeyle birbirine zıt iki öğede kendisini gösterir:

Çocuk adaları uzun uzun seyre dalmışken, denizin açık mavisinin üzerinden yol yol koyu mavi ürpertiler süren sağanakların önünde küçük ve beyaz bir yelkenli, rüzgârın ta gözüne volta vurmaya başladı. Turgutca sanki orada bırakılan boş bırakılan boş bir karadan yana Anadolu'nun dik ve keskin dağları, çekilmiş kılıç ve mızrak kargaşalığı halinde, ağır ve koyu bulutları deliriyorlardı. Dağ ve tepelerinin aralıklarında yağmurun bıraktığı yedi renk eğmeçleri göklerden sarkıyordu (Halikarnas Balıkçısı 31).

"Egyptienne"de gerçek bir tarihsel kişilik olan Napolyon'un hırsları da Turgut Reis ile benzerlik taşır, ancak Napolyon bu romanda başkahraman değil, olay örgüsünün tamamlayıcı bir unsurudur. Lukacs, tarihsel şahsiyetlerin tammalyacı unsur olarak görevlerini şu cümlelerde açıklar:

Yan karakter olarak büyük tarihsel şahsiyet insani olarak hayatını tamamen boşa haralayabilir, olay örgüsü içerisinde bütün mükemmel ve aşagılık insani özelliklerini serbestçe sergileyebilir - yine de olay örgüsü içerisinde, sadece tarihsel olarak önemli durumlarda harekete geçecek. Kişiliğini ortaya koyacak şekilde yerleşir. Kişiliğinin karmaşık ve tam etkisi bu süreç içerisinde aşama aşama kendini kabul ettirir. Fakat daima sadece tarihin büyük olaylarıyla ilişkide olduğu ölçüde (Lukacs 54).

Ancak benzerlikler açısından bakıldığında, ikisinin de temel özelliği maceraya bağlı olmalarıdır. İkisinin benzerliği de Turgut Reis'in denize çıktığında ne olacağını, başına neler geleceğini bilmez, Napolyon'un durumu da böyledir. Nitekim, Napolyon, Mısır'a sefere geldiğinde de nasıl bir durumla karşılaşacağını bilmemektedir. Bu nedenle denebilir ki, her iki karakterde de bilinmezlik ön plana çıkar. Bu da maceraya ve merak duygusuna yol açar. Napolyon oldukça iyi bilinen bir tarihsel olaylar dizisinin olay örgüsünde yansımaları olmasına karşın, Turgut Reis'in deniz macerası baştan sona bir tarihsel kurgudur. Turgut Reis'in macerası, romanın 46. sayfasında "Sıralovaz'dan Açık Denizlere" başlığı ile başlar. Turgut Reis, kendine ait filosu ile denizlere açılır. Kimseye bağlanmak istememesi de onun özgürlükçü ruhunu yansıtır. Yerleşik hayatı bir kenara bırakarak özgürlüğünün peşinden gider Turgut Reis. Nihayetinde, baştan sona anlatılan hayat hikâyesi onun kimseye boyun eğmediğini gösterir: "*Görüşüne, özgürlüğüne, gururuna ağır gelen işleri kabul edemediğinden dolayı Kanuni Sultan Süleyman'a arkasını çeviren, pruvasını açık denizlere dümenini yazgıya bırakarak engine fırlanmış olan, İspanya, Malta, Cenova, Venedik gibi zamanın en güçlü kuvvetli savaş filolarına sahip olanları titretmiş olan Turgut Reis, şimdi Trablusgarp'ta yatmaktadır.*" (Halikarnas Balıkcısı 328).

Öte yandan, Schéhérazade için de farklı bir macera söz konusudur. Karim'e olan aşkı, ikisinin birbirine duyduğu aşk, romanın en başından beri karşımıza çıkar, ancak bu aşk kavuşulan bir aşk değil, aksine merak duygusunu ve macera ögesini canlı tutan, romanın sonuna kadar, okura kavuşup kavuşamayacaklarını sorduran bir aşktır. Olay örgüsünde, Schéhérazade, Michel ile evlenir, ancak yine de Karim'e olan aşkı tükenmez. Nitekim, ikinci bölümde, Schéhérazade, Karim'i görmek için ata biner ve savaş meydanına gelir. Nihayetinde, söz konusu olan Napolyon'daki gibi, Turgut Reis'teki gibi bir maceradır ve bilinmeyene doğru bir ilerleyiş. Diğer yandan Turgut Reis'in aşkı denizlerdir. Onunki bireysel, bedensel veya dünyevi bir aşk değil, kolektif bir aşktır: savaş ve deniz tutkusu bir aradadır.

Schéhérazade ise başlarda Karim'e âşıktır. Ancak zaman içerisinde, aşın yerini başka öğeler alır: abisi Nabil'in ölümü ve bu ölümün acısına dayanamayan babası Youssefi kaybeder. Daha sonra, Mısır'da Müslümanlar ayaklanır, Schéhérazade'nin evini basarlar: eşi Michel ve Schéhérazade'in annesi Nafissa'yı öldürürler. Bu ölümlerin sebebini yazar tarihsel bir karşıtlığa bağlar: Schéhérazade'lerin Katolik olması, Müslüman olmamalarıdır. Söz konusu olan bir Doğu – Batı karşıtlığıdır. Benzer bir karşıtlık ögesini de "Turgut Reis"te görmek oldukça mümkündür:

Biz oturduğumuz yerde insancasına işimizle gücümüzle uğraşırken, Haçlı sefer yaparak gelir sataşır, Müslümanız diye bizi keser, biçer, ev – barkımızı yağma eder, yakar, yıkarlar. Bunun üzerine kalkıp onlara güzel bir dayak atmak zorunda kalırız. Koteği yeyince, 'aman vurmayın! Sayımız suyumuz yok, gelin de barışalım.' Derler. 'Pekâlâ' deriz... 'Şu kadar yıl sürecek karşılıklı bir saldırmazlık anlaşması imzalayalım.' Derler. İmzalarız! Silahı bırakıp işimize gücümüze döndüğümüzü görünce daha demince ver-dikleri söze ihanet ederek gene Haçlı seferi diye başımıza tebelleş olurlar. Yurtta Patriği, hahamı, kilisesi, okulu serbest iken, İspanya'sında, Sardanya ve Sicilya'sında kanına geçmedik hemen hemen Katolik, Protestan ve Müslüman bırakmazlar. Eh bu iş hayretullaha dokunmaz da neye dokunur?" (Halikarnas Balıkçısı 28).

Söz konusu alıntının ışığında, denebilir ki, aynı kültürün yazarları olarak - Akdeniz kültürü- hem Halikarnas Balıkçısı gem de Gilbert Sinoué benzer bir hassasiyeti paylaşırlar.

Hikâyenin devamında, Schéhérazade ailesinden geriye kalanı kurtarmak için yaşadığı il Sabah'ı kalkındırmak ister, bunun için de bahçesinde Mısır'ı geliştirecek olan pamuk üretimine başlar. Ancak, Napolyon'dan sonra gelen Kavalalı Mehmet Ali Paşa, tarlalarının tamamının kendisine verilmesini ister, kurgusal bir karakter olan Schéhérazade buna karşı çıkar ve Mısır'ın geleceği adına kendi bahçesinde pamuk yetiştirdiği için Mehmet Ali Paşa ile konuşur ve tarlasını ondan almasını istemez. Söz konusu olan, aynı zamanda bir aile yadigârıdır. Görüldüğü üzere, yazar Schéhérazade karakteri üzerinden, Mısır tarihinin belki de en çalkantılı dönemini yansıtırken, bir yandan bir genç kadının dramını, ailesi ve idealleri uğruna çarpınışlarını konu eder. Bu noktada, kurgusal karakter ve tarihsel yapı arasında bir çatışma göze çarpar, özgürlük uğruna yapılanlar söz konusu edilir, tıpkı "Turgut Reis"te de olduğu gibi.

Schéhérazade, Michel'in ölümünden sonra Mandrino isimli bir tüccar ile evlenir, ancak Kavalalı Mehmet Ali Paşa döneminde gerçekleşen Navarin Savaşı'nda hem eşini hem de eski aşkı Karim'i kaybeder. Yine de pes etmez. Hikâye bize bir yolculuk ve bir macera kapısını açık bırakır. Schéhérazade, Mandrino'yu bulmak için Mora Yarımadası'na gider. Mandrino'nun yaşadığından emindir:

-Je n'ai pas vu sa dépouille , mon fils. Personne ne me l'a rapportée.
Il vit. Je le sens. Son coeur bat dans ma poitrine. Son sang coule dans mes veines. Il est vivant. J'irais en Morée. J'en soulèverai chaque parcelle. Je retournerai la mer. Il est vivant.

-La Morée est vaste...

Mon amour l'est plus encore. J'ai tout à dire à Ricardo. Tous les morts que j'ai manqués.

Elle retint un sanglot.

-L'histoire ne fait que commencer, mon fils. Il est vivant. (Sinoué 681-682).

Başkahramanlar haricinde romanlarda yer alan ikincil karakterler tamamlayıcı niteliktedir. Kimi zaman bir köylü, bir denizci, kimi zaman tarihsel bir şahsiyet olan bu yan karakterler, tarihsel romanın niteliğini değiştirmemekle birlikte, olay örgüsüne katkıda bulunmaları açısından önemlidirler. İkincil karakterlere ek olarak, romanın belirleyici unsurlarından biri de mekân tercihleridir. Hem "Turgut Reis" hem de "Egyptienne" romanında olaylar benzer bir mekânda gerçekleşir: Akdeniz.

5) Mekân

Her iki romanın da mekânı, Akdeniz havzasıdır. Ancak, "Egyptienne"de olaylar temel olarak karada, "Turgut Reis"te ise denizde geçer. Bunun sonucu olarak da, Turgut Reis'te mekânsal dekor ve arka plan anlatıları görece azdır, çünkü "Turgut Reis"ın hikâyesi kronolojiktir: Turgut Reis'in yaşamı, doğumundan ölümüne kadar olan süreyi, deniz savaşlarını anlatır. Öte yandan yazar "Egyptienne"de Schéhérazade'ın evini, ailesini, yaşadıkları yeri, kısacası iç mekânı daha çok anlatır. Bu durum da, hayali dünyayı ve dekoru genişletir. İç dünyaya ilişkin anlatılar zenginleştikçe, mekân ve dekor çoğalır.

"Egyptienne"de başkahramanımızın kurgusal olması da buna olanak vermektedir. "Turgut Reis" ve "Egyptienne"de açık mekân ve kapalı mekân anlatıları arasındaki fark mevcuttur. Nitekim olaylar, "Turgut Reis" romanında açık mekânda, "Egyptienne" ise kapalı mekânda gerçekleşmektedir. Ancak,

“L’Egyptienne”deki bütün olaylar kapalı mekânda geçmez. II. Bölümde daha çok savaş sahnelerinin yer alması, Napolyon’un Mısır Seferi ve buna bağlı olarak Mısır’da isyanların ortaya çıkması ile birlikte iç mekân anlatıları ile buna bağlı olarak dekor azalır. “Egyptienne”de savaş sahneleri özellikle ikinci bölümde karşımıza çıkar. Burada, bireysellik ve toplumsal olan bir aradadır. Karim’in savaş sırasındaki mücadelesinin yanı sıra, Schéhérazade ile birlikte olması, bir yandan toplumsal bir öge olarak savaşın anlatımı, diğer yandan bireysel bir anlatımın yansımaları olarak aşk, bunu doğrular niteliktedir. Ayrıca, Schéhérazade’in abisi Nabil’in vatan haini olarak suçlanması ve öldürülmesi de bireysel olay örgüsü ve toplumsal olay örgüsünü iç içe geçtiği noktalardandır. Söz konusu durum, “Turgut Reis”te karşımıza çıkmaz. Turgut Reis’in hırsları ile kolektif hırslar birliktedir. Onun hikâyesinde, ulaşım başaramama durumu yoktur, onun hikâyesinde hırs, mücadele ve elde etme vardır.

6) Sonuç

Sonuç olarak, Turgut Reis ve Schéhérazade’in başkahraman oldukları bu romanlar, tarihe tanıklık etmiştir. Aynı zamanda, gerçek bir karakter olan Turgut Reis ve kurgusal kahraman Schéhérazade’in birleştiği nokta ikisinin de bağımsız ve özgürlüğe düşkün olan karakterleridir. “L’Egyptienne”de kitabın sonunda Schéhérazade aşkı için bilinmez bir yolculuğa çıkar, bu da tıpkı Turgut Reis’te olduğu gibi bir maceranın doğuşunu ve merak duygusunu içerir. Bu çalışmamızın sonucunda, her iki romanın da tarihsel roman özellikler taşıdığı görülmüştür. Tarihsel roman çerçevesinde değerlendirildiğinde, başkahraman ve kurgusal kahramanın iç dünyalarını ve tarihsel boyutu ele alındığı bu çalışmada, her iki yazarında tarihsel romana farklı yaklaştıkları, kimi zaman kurguya kimi zaman gerçeğe dayanan öğelerle eserlerini zenginleştirmişlerdir. Nihayetinde, söz konusu olan eserlerde tarihin edebiyatın tamamlayıcı bir unsuru olarak kullanıldığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

Çelik, Yakup. "İmparatorluk Döneminde Denizciliğimiz: Ova'dan Okyanusa *Turgut Reis*." *Türklük Bilimi Araştırmaları XXVIII* (Güz 2010): 145-154.

Halikarnas Balıkcısı. *Turgut Reis*. Ankara: Bilgi, 2011.

Lukacs, Georg. *Tarihsel Roman*. Ankara: Epos, 2010.

Özekin, Tülay. *Tarihsel Romana Karşılaştırmalı Bir Bakış: Amin Maalouf, Orhan Pamuk, Nedim Gürsel*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Sinoué, Gilbert. *L’Egyptienne*. Paris: Editions Denoel, 1991.

Tilbe, Ali ve Kamil Civelek. “Nedim Gürsel’in Resimli Dünyasına Tarihsel Bir Yaklaşım.” *Nedim Gürsel’e Armağan Edebiyatta 40 yıl*. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi, 2006. 83-107.